

8. Sazonov V.V. Correction of recovery processes in the body of qualified wrestlers: Thesis ... Candidate of Sciences in Physical Education and Sports: 24.00.01. Kyiv, 2017. 201 p.
9. Solodka O.V., Osipov V.M., Tomich L.M., Hnatyuk V.V., Kusovska O.S., Kulakov D.V. The results of the research-experimental verification of the physical Therapy Program of veteran athletes who specialize in Sambo wrestling after treatment of a hypertensive crisis. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and Pedagogical problems of Physical culture (Physical culture and Sports). Kyiv, 2022. – Issue 1 (145). P. 99-105.
10. Khatsaiuk O., Kindzer B., Pryshva O., Ivchenko A., Kulibaba S., Kusovska O. The program for improving the technical and tactical preparedness of fellow veteran wrestlers (on the example of sambo wrestlers). Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and Pedagogical problems of Physical culture (Physical culture and Sports). Kyiv, 2021. – Issue 6 (137). P. 121-127.
11. Khatsaiuk O., Vysochan L., Sivohop E., Semal N., Dragunov D. Essential characteristics of formation of readiness of veteran sambo wrestlers for competitive activities. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and Pedagogical problems of Physical culture (Physical culture and Sports). Kyiv, 2022. – Issue 5 (150). P. 7-12.
12. Khatsaiuk O.V., Ilyukha L.M., Panchuk A.P., Panchuk I.V., Mazur V.Y., Deryabkina T.V., Anatskyi R.V. Methodology of occupational Therapy of martial arts coaches after treatment of coronavirus disease. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and Pedagogical problems of Physical culture (Physical culture and Sports). Kyiv, 2022. – Issue 7 (152). P. 119-128.
13. Khatsaiuk O.V., Deliamba M.M. Prospects for the organization of the occupational therapy system of martial arts veterans. Modern tools and methods of scientific investigations (collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference). Antwerp, Kingdom of Belgium, 2023. – Issue 1. P. 173-176.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).09

Грибовська І. Б.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, професор
Львівський державний університет фізичної культури імені Ів. Боберського
Задорожна О.Р.
доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Львівський державний університет фізичної культури імені Ів. Боберського
Грибовський Р. В.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Львівський державний університет фізичної культури імені Ів. Боберського
Собко І. М.
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ У СТРІЛЬБІ КУЛЬОВІЙ

У статті визначено передумови для здійснення відповідних корекцій у підготовці стрільців на підставі введених змін до правил спортивних змагань – у стрільбі кульовій. Також наведено хронологію появи змін, описано головні доповнення, які призводять до необхідності застосування сучасних підходів, методів та засобів у підготовці стрільців з пневматичної гвинтівки.

Встановлено, що зміна правил змагань сприяє підвищенню видовищності змагань, зростанню конкурентної боротьби між спортсменами, зростанні вимог до підготовки стрільців, зокрема вмінні по новому тактично мислити. Виявлено, що за період еволюції правил змагань був змінений формат проведення фіналу, відбувся перехід на олімпійську систему вибування, збільшено кількість пострілів у фіналі, зменшився час на виконання кожного пострілу або серії тощо. З'ясована потреба в удосконаленні різних сторін підготовки стрільців, що зумовлено постійними змінами у правилах змагань. Зокрема оновлення методики підготовки спортсменів, яка передбачає збільшення об'єму теоретичних та практичних знань і вмінь. Низка науковців присвячували свої праці висвітленню правил змагань, проте аналіз змін, їх вплив на підготовку спортсменів є достатнім, що актуалізує наше дослідження.

Тому зміна правил спортивних змагань, у напрямку ускладнення умов виконання стрілецьких вправ, потребує здійснення пошуку способів удосконалення сторін підготовки стрільців, зокрема тактичної, технічної тощо.

Ключові слова: стрільба кульова, правила змагань, вимоги, підготовка стрільців.

Hrybovska I., Hrybovskyy R., Sobko I., Zadorozhna O. Ways of improving the technical and tactical training of athletes in bullet shooting

The article defines the prerequisites for the implementation of appropriate corrections in the training of shooters based on the introduced changes to the rules of competitive activity in bullet shooting. The chronology of the appearance of changes is also given, the main additions that lead to the need to use modern approaches, methods and tools in the training of air rifle shooters are described.

It has been established that the change in competition rules contributes to the increase in the spectacle of competitions, the growth of competition between athletes, the growth of requirements for the training of shooters, in particular, the ability to think tactically in a new way. It was revealed that during the evolution of the rules of the competition, the format of the finals was changed, there was a

transition to the Olympic elimination system, the number of shots in the finals was increased, the time for each shot or series was reduced, etc. The need for improvement of various aspects of training of shooters, which is caused by constant changes in the rules of competitions, has been identified. In particular, updating the methodology of training athletes, which involves increasing the volume of theoretical and practical knowledge and skills. A number of scientists devoted their works to highlighting the rules of competitions, but the analysis of changes and their impact on the training of athletes is not sufficient, which actualizes our research.

Therefore, changing the rules of sports competitions, in the direction of complicating the conditions for shooting exercises, requires the search for ways to improve various aspects of shooter training, in particular, tactical, technical, etc.

Keywords: bullet shooting, competition rules, requirements, training of shooters.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правила спортивних змагань зі стрільби кульової є головним документом проведення змагань. Вони можуть змінюватись, доповнюватись та уточнюватись. Зокрема Міжнародна федерація стрілецького спорту (ISSF) неодноразово здійснювала нові доповнення і зміни до міжнародних правил в сторону ускладнення умов виконання вправ, на важливості яких наголошували вітчизняні науковці [3, 4, 5, 8, 9, 10]. Федерація стрільби України, відповідно до Правил ISSF, розробляє правила спортивних змагань зі стрільби кульової дія яких поширюється на всі всеукраїнські змагання.

Основні причини, що формують потребу змін у підготовці спортсменів безпосередньо пов'язані із підвищенням видовищності змагань, загостренням конкуренції та непередбачуваністю переможця. Запровадження таких нововведень впливає на вимоги до компонентів підготовленості спортсменів та автоматично викликає зміни в усіх складових підготовки спортсменів технічній, тактичній та психологічній [6, 7, 11].

Сучасний розвиток стрілецьких видів спорту відбувається надзвичайно стрімко щодо зростання кількості абсолютних та щільних спортивних результатів, які демонструються спортсменами під час змагань. Фахівці зі стрільби кульової зазначають, що успішна підготовка спортсменів визначається урахуванням введених змін у сучасних правилах змагань [1, 2].

Таким чином постає актуальне наукове завдання щодо з'ясування взаємозв'язку змін правил спортивних змагань у стрільбі кульовій і різними сторонами підготовки спортсмена.

Мета роботи є з'ясувати передумови корекції змісту підготовки стрільців на підставі зміни правил змагань (у стрільбі кульовій).

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури, даних мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу дослідження. Удосконалення техніко-тактичної підготовки стрільців залежить від теоретичної та практичної складової. Зміст підготовки яких має загальний та спеціальний характер. Загальна частина стосується багатьох спортивних дисциплін, наприклад: принципів харчування, проведення вільного часу та розминки перед стартом тощо. Спеціальна частина стосується специфіки спортивної стрільби, і усі тренування відбуваються зі зброєю. Складовими такої підготовки є: ознайомлення спортсмена із можливими тактичними ситуаціями; формулювання принципів та можливості виходу з різних ситуацій; розгляд різних тактичних сценаріїв вирішення ситуацій; практичне розв'язання змагальних ситуацій під час навчально-тренувального заняття; імітація та самостійне розв'язання тактичних ситуацій під час спортивної боротьби тощо.

Саме теоретична складова передбачає оволодіння спортсменом змін, які відбуваються у правилах спортивних змагань [5, 6]. Розглянемо основні зміни, які були запроваджені в правилах змагань до 2023 року у стрільбі з пневматичної гвинтівки. Саме вони спричинили потребу внесення корекції у підготовку стрільців (табл.1).

Так, по-перше, зменшення часу на виконання пострілу спричинило підвищення й психологічного тиску на організм спортсмена як під час виконання пострілу, так і фінальних пострілів та й вправи в цілому. Дане обмеження часу є фактором який вимагає цілковитої психологічної рівноваги та зосередження на техніці виконання пострілів, і одночасно, правильного тактичного мислення від спортсмена у змагальній діяльності. Тому, на нашу думку, саме це є важливим чинником для негайного запровадження змін до тактичної підготовки стрільців.

Таблиця 1

Зміни у правилах спортивних змагань у стрільбі з пневматичної гвинтівки

Зміни	Характеристика
Обмежений час на виконання кожного пострілу або серії пострілів	У кваліфікації стрільцям надається: <ul style="list-style-type: none"> • від 10 до 15 хв на пробні постріли; • від 30 до 90 хв на залікові постріли. У фіналі – 75 с (до 2023 року), а у 2023 році 50 секунд на кожен постріл при рівності результатів (три серії по 250 секунд, з подальшими серіями 5 пострілів за 250 секунд, і так до завершення, тобто визначення переможця)
Процедура представлення спортсменів	Представлення спортсменів здійснювалося до 2023 року після пробних пострілів, а з 2023 року до пробних пострілів
Збільшення кількості пострілів	У фіналі стрільці на початку виконували 10 пострілів (до 2010 року), пізніше збільшено до 24 пострілів (до 2023 року), а з 01.01.2023 від 15 і більше.
Визначення переможців	Результат кваліфікаційної частини не впливає на результат фіналу. У фіналі результат розпочинається з нуля; введення олімпійської системи вибування

По-друге, змінилися умови представлення спортсменів. Так, спортсмен спочатку виконує пробні постріли та тільки після сходження зі стрілецького місця має обернутися обличчям до глядачів і його представляють. Далі спортсмен повертається на своє стрілецьке місце і за командою судді розпочинає залікову стрільбу. Цей момент вимагає від спортсмена одноманітності у виконанні техніко-тактичних дій. Пробних пострілів уже немає, тому кожен постріл є заліковим, від якого залежить результат змагальної діяльності. У 2023 році представлення спортсменів відбувається перед виконанням пробних пострілів, припускаємо, що це вже є початковим етапом фіналу.

По-третє, введення олімпійської системи вибування спортсменів сприяє підвищенню видовищності проведення змагань. Це, в свою чергу, вимагає від спортсмена надзвичайної психологічної стійкості для того, щоб протидіяти емоційному навантаженню, яке на нього діє, під час змагальної діяльності та правильно підібрати способи техніко-тактичного виконання основного завдання для досягнення свого максимально можливого результату.

Також змінено й умови проведення змагань, які, відповідно, до нових правил передбачають виконання кваліфікаційних вправ та на підставі цього відбір восьми кращих спортсменів до фінальної частини змагань (фінальних серій).

Проаналізувавши правила змагань, які діяли з 2006 до 2010 року, можемо наголосити, що кількість фінальних пострілів сягала 10, і спортсмени з'являлися на вогневий рубіж за 20 хвилин до початку фіналу. На пробні постріли надавалося 7 хвилин, після чого спортсмени виконували залікові, кожен з яких тривав не більше 75 секунд [10].

Доречно зупинитися на особливостях проведення й фіналів за правилами які вступили в силу у 2011 році, та були вперше апробовані на чемпіонатах світу і кубках світу в 2010 року. Представлення спортсменів відбувалося після виконання пробних пострілів. За 30 хвилин, до початку фіналу спортсмени з'являються на вогневому рубезі, і судді завершують технічний огляд їхнього екіпірування. За 20 хвилин фіналісти готують свої стрілецькі місця. Кількість пострілів збільшено з 10 до 20, що ускладнює роботу спортсмена та вимагає великої кількості додаткових зусиль.

Разом з тим, проведення фіналів за правилами Міжнародної федерації стрілецького спорту ISSF у 2013-2016 роках передбачав виконання фіналістами 20 пострілів. Усі фіналісти виконували дві серії по три постріли. Фіналіст з найменшою кількістю очок вибував після кожного другого пострілу (№ 8, 10, 12, 14, 16 і 18). Після 18 пострілів залишалися два спортсмена, які виконували по два постріли, щоб визначити володаря золотої та срібної медалей.

В подальшому зміни у правилах змагань передбачали збільшення кількості залікових пострілів у фіналі до 24 (2017-2023 роки). Також змінюється формат виконання фіналу. З 01.01. 2023 року відбулися зміни у правилах змагань та порядку виконання фінальних пострілів. У фіналі за 6 хвилин спортсмени виконують пробні постріли, за 30 секунд спортсменів попереджають, про завершення часу, після чого подається команда «Стоп». На цей момент фінальної частини змагань усі гвинтівки повинні бути розряджені, перевірені, і розміщені у повній готовності на стрілецьких місцях. Через 20 секунд, після встановлення залікових мішеней, подають команди: «Для першої фінальної серії, заряджай» і через 5 секунд «Старт».

Коли всі спортсмени виконали по 5 пострілів за 250 секунд подається команда «Стоп». Після чого суддя оголошує результат кожного фінального пострілу індивідуально для кожного спортсмена. Після 15 пострілів (5+5+5) за сумою очок визначають фіналістів, які посіли сьоме та восьме місце. Ці спортсмени завершують подальшу змагальну діяльність та покидають зону вогневого рубезу. Далі спортсмени виконують по 5 пострілів протягом 250 секунд, та визначаються спортсмени, які посіли 5 та 6 місце, і так до завершення. У боротьбі за медалі результати кваліфікації не враховують і фінальний матч спортсмени починають з нуля. І в подальшому кожен результат пострілу спортсменів порівнюють та нараховують відповідно за перемогу бали: за найбільше значення – 2 бали; у випадку рівності результатів – 1 бал; за найменше значення – 0 балів. Переможцем, тобто золотим призером, стає той спортсмен, який першим досягне 16 балів, а інший спортсмен посідає 2-ге місце та стає володарем срібної нагороди.

Проведення фіналів стає захоплюючим видовищем, спортсмени демонструють жагу до перемоги змагаючись за кожну 0,1 очка. Кількість виконаних пострілів залежить від рівня підготовленості спортсмена, тобто місця, який посідає спортсмен у фіналі.

І вже у квітні 2023 року Міжнародна федерація стрілецького спорту ISSF запропонувала нові зміни до фінальної стрільби з пневматичної гвинтівки для апробації на найближчих змаганнях. Так, фінал складається з двох серій по п'ять пострілів, на кожну серію надається час 250 секунд (5 + 5 пострілів). Далі виконується чотирнадцять одиночних пострілів, кожен з яких виконується за командою протягом 50 секунд. Вибування фіналістів з найнижчими результатами розпочинається після 12-го пострілу, і продовжується після кожних наступних двох пострілів, доки не буде визначено золоту та срібну медалі. Загальна кількість фінальних пострілів сягає двадцять чотири. Фіналістам та тренерам дозволяється розміщувати зброю та приладдя не менш як за 20 хвилин до початку. Далі спортсмени викликаються на вогневий рубіж та за командою судді виконують пробні постріли (5 хвилин, кількість пробних не обмежена). Після завершення часу стрільба за командою судді припиняється і спортсмени-фіналісти вклавши прапорці безпеки опускають зброю для представлення глядачам та уболівальникам.

Таким чином, зміна міжнародних правил змагань (ISSF), яка спрямована на ускладнення виконання змагальної діяльності стрільців з пневматичної гвинтівки, зумовлює внесення відповідних корекцій у систему підготовки спортсменів, зокрема й тактичної.

Навчання веденню спортивної боротьби у спорті вищих досягнень проводиться виключно під час практичних занять, на яких спортсмен розвиває уміння застосовувати власні тактичні знання в стартових ситуаціях та під час змагальної боротьби, на основі настанов тренера, який користується інформацією з різних джерел, в тому числі з найсучасніших наукових джерел в цьому виді спорту [5, 6]. Крім того, відбувається під час навчально-тренувальних занять, і безпосередньо виконання контрольних стрільб. Спортсмен навчається давати собі раду в ситуаціях, які виникають під час змагальної діяльності, а майстерність стрільця полягає у вмінні використовувати власні знання [7, 11]. Досягнення високого спортивного результату на змаганнях залежить й від створених умов в процесі навчально-тренувальних занять до тих, які виникають під час виконання змагальної діяльності [1, 2].

На досягнення високого спортивного результату впливає й рівень розвитку науково-технічного прогресу, зокрема це

пов'язано із створенням сучасних програмних застосунків, зброї, патронів (куль), а також допоміжного приладдя для спортсменів.

Таким чином, враховуючи вищевикладене науково-методичне забезпечення підготовки стрільців потребує пошуку сучасних шляхів підвищення їхнього рівня.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виявлено, що за період еволюції правил змагань був змінений формат проведення фіналу, відбувся перехід на олімпійську систему вибування, збільшено кількість пострілів у фіналі, зменшився час на виконання кожного пострілу або серії, що створило атмосферу щільної напруги, як у самих спортсменів так і у вболівальників.

Встановлено, що зміна правил змагань сприяє підвищенню видовищності змагань, зростанню конкурентної боротьби між спортсменами, зростанні вимог до підготовки стрільців, зокрема вмінні по новому тактично мислити.

З'ясовано, що на досягнення спортивного результату впливає також рівень розвитку науково-технічного прогресу (розробляються новітні програмні застосунки, зброя, патрони (кулі), допоміжне приладдя), що у свою чергу вимагає здійснення корекції та внесення нових підходів у підготовку стрільців.

Перспективи подальших досліджень передбачають розробки методики тактичної підготовки кваліфікованих спортсменів у стрільбі кульовій з урахуванням нових вимог зі сторони правил виду спорту.

Література

1. Аналіз рухових дій при виконанні стрілецьких вправ / Власов А. П., Виноградський Б. А., Демічковський А. П., Лопатьєв А. О. // Вісник Чернігівського державного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт. – Чернівці, 2010. – Вип. 81. – С. 561–565.
2. Бріскін Ю. А. Результативність спортсменів збірної команди України з кульової стрільби у вправах «МГ-5» та «МГ-6» в олімпійських циклах 2000-2008 років / Бріскін Ю.А., Федорова А.А., Пітин М.П. // Вісник Запорізького національного університету : [зб. наук. пр.]. Серія: Фізичне виховання та спорт. – Запоріжжя, 2012. – № 2. – С. 189 – 194.
3. Виноградський Б. Теорія і методика спортивної стрільби з гвинтівки : навч. посіб. / Богдан Виноградський, Андрій Демічковський. – Львів : ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2021. – 168 с.
4. Демічковський А. Еволюція правил змагань зі стрільби кульової з гвинтівки / Андрій Демічковський, Анатолій Лопатьєв, Мар'ян Пітин // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2015. – № 3. – С. 41 – 44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp_2015_3_9.
5. Демічковський А. Проблеми тактичної підготовки в кульовій стрільбі/ Андрій Демічковський, Анатолій Лопатьєв, Мар'ян Пітин // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15, Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. пр. – Київ, 2015. – Вип. 10(65)15. – С. 45 – 48. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_10_14.
6. Кульова стрільба : Міжнародна федерація стрільби змінила правила змагань. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ufk.lviv.ua-category-shooting-news2262.html (Дата звернення: 11.02.2023)
7. Лопатьєв А., Демічковський А. Удосконалення техніко-тактичної підготовки кваліфікованих стрільців з пневматичної гвинтівки на етапі спеціалізованої базової підготовки. Journal of Learning Theory and Methodology. 2021. Т. 2, № 1. С. 12–20. DOI: <https://doi.org/10.17309/jltm.2021.1.02>
8. Михайлов В.В. Теорія і методика стрільби кульової (пістолет): навч.-метод. посіб. / В.В. Михайлов, Ю.С. Коростильова, О.В. Петрачков. – Київ: НУОУ, 2023. – 168 с.
9. Пітин М. Теоретична підготовка в спорті : монографія / Мар'ян Пітин. – Львів : ЛДУФК, 2015. – 372 с. – ISBN 978-966-2328-81-3.
10. Правила змагань. Кульова стрільба / Сівков В.В., Пятков В.Т., Старінський С.І. Львів – 2006, С. 96–103.
11. Lopatiev A., Demichkovskiy A. Formation of Motor Skills in Athletes in Bullet Shooting at the Initial Stage of Training. Journal of Learning Theory and Methodology. 2022. Vol. 3, no. 2. P. 79–84. DOI: <https://doi.org/10.17309/jltm.2022.2.05>

References

1. Analiz rukhovyykh dii pry vykonanni striletskykh vprav / Vlasov A. P., Vynohrads'kyi B. A., Demichkovskiy A. P., Lopatiev A. O. // Visnyk Chernihivskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Pedagogichni nauky. Fizychnye vykhovannya i sport. – Chernihiv, 2010. – Vyp. 81. – S. 561–565.
2. Briskin Yu. A. Rezultativnist sportsmeniv zbimoi komandy Ukrainy z kulovoi strilby u vpravakh «MH-5» ta «MH-6» v olimpiyskykh tsyklakh 2000-2008 rokiv / Briskin Yu.A., Fedorova A.A., Pityn M.P. // Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu : [zb. nauk. pr.]. Serii: Fizychnye vykhovannya ta sport. – Zaporizhzhia, 2012. – № 2. – S. 189 – 194.
3. Vynohrads'kyi B. Teoriia i metodyka sportyvnoi strilby z hvyntivky : navch.posib. / Bohdan Vynohrads'kyi, Andrii Demichkovskiy. – Lviv : LDUFK im. Ivana Bobers'koho, 2021. – 168 s.
4. Demichkovskiy A. Evoliutsiia pravyl zmahan zi strilby kulovoi z hvyntivky / Andrii Demichkovskiy, Anatolii Lopatiev, Marian Pityn // Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. – 2015. – № 3. – S. 41 – 44. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/svp_2015_3_9.
5. Demichkovskiy A. Problemy taktichnoi pidhotovky v kulovii strilbi/ Andrii Demichkovskiy, Anatolii Lopatiev, Marian Pityn // Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Serii 15, Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) : zb. nauk. pr. – Kyiv, 2015. – Vyp. 10(65)15. – S. 45 – 48. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_015_2015_10_14.
6. Kulova strilba : Mizhnarodna federatsiia strilby zminyly pravyla zmahan. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: ufk.lviv.ua-category-shooting-news2262.html (Data zvernennia: 11.02.2023)
7. Lopatiev A., Demichkovskiy A. Udokonalennia tekhniko-taktichnoi pidhotovky kvalifikovanykh striltsiv z pnevmatichnoi hvyntivky na etapi spetsializovanoi bazovoi pidhotovky. Journal of Learning Theory and Methodology. 2021. T. 2, № 1. S. 12–20. DOI: <https://doi.org/10.17309/jltm.2021.1.02>
8. Mykhailov V.V. Teoriia i metodyka strilby kulovoi (pistolet): navch.-metod. posib. / V.V. Mykhailov, Yu.S. Korostylova, O.V. Petrachkov. – Kyiv: NUOU, 2023. – 168 s.

9. Pityn M. Teoretychna pidhotovka v sporti : monohrafiia / Marian Pityn. – Lviv : LDUFK, 2015. – 372 c. – ISBN 978-966-2328-81-3.
10. Pravyla zmahan. Kulova strilba / Sivkov V.V., Piatkov V.T., Starinskyi S.I. Lviv – 2006, S. 96–103.
11. Lopatiev A., Demichkovskiy A. Formation of Motor Skills in Athletes in Bullet Shooting at the Initial Stage of Training. Journal of Learning Theory and Methodology. 2022. Vol. 3, no. 2. P. 79–84.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).10
УДК 911.5:502.5(477.64)

Губарев І.В.,
к.т.н., заслужений тренер України,
професор кафедри фізичного виховання,
Дніпровський державний технічний університет
Непошивайленко Н.О.,
к.т.н., доцент,
доцент кафедри екології та навколишнього середовища,
Дніпровський державний технічний університет
Губарева А.І.,
член національної збірної команди України з шашок, студентка,
Дніпровський державний технічний університет

ПРОВАДЖЕННЯ РЕГУЛЬОВАНОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ТА СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ ЯРУ САМИШИНА БАЛКА

Проведено дослідження природно-антропогенних особливостей яружно-балкової системи Самишина балка (м. Кам'янське, Дніпропетровська область) з метою визначення придатності та доцільності використання її природно-територіальних комплексів у рекреаційній та спортивній діяльності.

Складено електронну карту об'єкта дослідження, що дозволило розподілити територію яру для підготовки та проведення майбутніх спортивних змагань.

Виконано геоекологічний моніторинг та запропоновано зонування території яру в залежності від безпеки та доцільності її використання, зручності у постановці спортивних дистанцій, вирішення багатьох організаційних питань та стійкості до рекреаційного навантаження відповідно до природоохоронного, рекреаційного, туристичного та спортивного використання.

Спеціально для проведення «Фестивалю здорового способу життя» в межах території яру були створені та облаштовані для декількох тисяч глядачів та спортсменів спортивно-туристичні маршрути різного призначення та напрямку.

Виявлено передумови для ведення рекреаційної та спортивної діяльності в межах яру враховуючи наявність природного потенціалу, потребу у розширенні регіональних спеціалізованих зон відпочинку, отримання додаткових прибутків до місцевого бюджету.

Наукові дослідження дозволяють у подальшому активізувати процес формування соціально орієнтованого ринку рекреаційних ресурсів України.

Ключові слова. самишина балка, рекреаційна характеристика, природний потенціал, спортивно-туристичний об'єкт, зонування, комбінована шашкова естафета.

Gubarev I. V., Neposhivaylenko N. O., Gubareva A. I. Implementation of regulated recreation and sports activities within the territory of yar samishyn balka. A study on the natural-anthropogenic features of the ravine-gully system of Samyshyna balka (Kamianske, Dnipropetrovsk region) was conducted in order to determine the suitability and expediency of using its natural-territorial complexes in recreational and sports activities.

An electronic map of the research object was compiled, which allowed to allocate the territory of the Samishina Balka ravine for the preparation and holding of future sports competitions.

Geoeological monitoring was carried out and zoning of the ravine territory was proposed depending on the safety and expediency of its use, convenience in setting sports distances and solving many organizational issues, resistance to recreational load and preservation of the landscape-territorial complex in accordance with nature protection, recreational, tourist and sports use.

Specially for the "Festival of Healthy Lifestyle" within the territory of the Samyshyna Balka ravine, sports and tourist routes of various purposes and directions were created and arranged for several thousand spectators and athletes. For the first time in the city and region, in the fresh air, a combined checkers relay with the participation of 10 teams was introduced, which combined different sports (checkers and relay running) into one and required the participants to possess the highest level of physical and intellectual qualities.

Prerequisites for conducting recreational and sports activities within the ravine were identified, taking into account the presence of natural potential, the need to expand regional specialized recreation areas, and obtain additional income for the local budget.

Scientific research allows further activation of the process of formation of a socially oriented market of recreational resources in Ukraine.